

34. Âşık tarzı şiir geleneğinde akrostiş şiirler

Taha Tuna KAYA¹

APA: Kaya, T. T. (2023). Âşık tarzı şiir geleneğinde akrostiş şiirler. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö13), 585-609. DOI: 10.29000/rumelide.1379421.

Öz

Bu çalışma, âşık tarzı şiir geleneğinde üretilmiş olan akrostiş şiirlerin tespitini ve çeşitliliğini incelemeyi amaçlamaktadır. Akrostiş, dizelerde genellikle baş harflerin belirli bir düzen içinde sıralanarak anlamlı bir sözcük veya sözcük grubunun oluşturulduğu bir şiir biçimidir. Bu çalışmada, akrostişlerin Türk edebiyat tarihinde farklı dönemlerde ve kültürlerde nasıl kullanıldığı ele alınmış ve âşık tarzı şiir geleneğindeki yapısı örneklerle değerlendirilmiştir. Akrostiş şiirler, âşık tarzı şiir geleneği içerisinde kendine özgü bir yer bulmuştur. Bu şiirler, âşıkların duygu ve düşüncelerini yaratıcı bir şekilde ifade etmelerine olanak tanırken, aynı zamanda dilin sanatsal yönünü de vurgulamaktadır. Farklı akrostiş çeşitli ve işlevleri, âşıkların yaratıcılığını zenginleştirir ve farklı temaların işlenmesine olanak sağlar. Çalışmada elifname ve alfabe düzenindeki şiirlerden, cümle akrostişlerine; akrostiş hükümlü koşmalardan, ayaklı koşmalara kadar çeşitli örnekler incelenerek bu şiir biçiminin geniş bir yelpazede nasıl kullanıldığı gösterilmektedir. Akrostişler, sadece dilin işlevlerini ve estetik özelliklerini vurgulamakla kalmaz, aynı zamanda okuyucunun zihinsel ve duygusal dünyasına zenginlik katar. Bu biçim, âşıkların söylemek ve vurgulamak istediklerini okuyuculara özgün bir şekilde iletmelerine yardımcı olur. Ayrıca, akrostişlerin halk kültürü içinde de farklı alanlarda kullanılması, bu şiir biçiminin geniş bir toplumsal etkileşim alanına sahip olduğunu gösterir. Sonuç olarak, âşık tarzı şiir geleneğinde akrostiş şiirler, dilin estetik ve duygusal işlevlerini vurgulayarak yaratıcılığı öne çıkaran önemli edebî eserlerdir. Hem yazarlar hem de okuyucular için zenginlik ve anlam katkısı sağlayan bu şiir türü, Türk edebiyatının çeşitli alanlarında etkili bir şekilde kullanılmıştır ve gelecekte de bu geleneğin bir parçası olarak varlığını sürdürecektir.

Anahtar kelimeler: Âşık tarzı şiir, şiir, akrostiş

Acrostic poems in the tradition of ashik-style poetry

Abstract

This study aims to examine the identification and diversity of acrostic poems produced within the ashik-style poetry tradition. Acrostic is a poetic form in which meaningful words or word groups are formed by arranging the initial letters of lines in a specific order. This study explores how acrostic poems have been used in different periods and cultures within Turkish literary history, evaluating their structure within the context of ashik-style poetry tradition through examples. Acrostic poems have found a distinctive place within the ashik-style poetry tradition. These poems not only enable the ashiks (minstrels) to creatively express their emotions and thoughts but also emphasize the artistic aspects of language. Different types and functions of acrostics enrich the creativity of ashiks and allow the exploration of various themes. The study examines diverse examples, ranging from poems constructed based on the alphabetic order to sentence acrostics, from acrostic-bound koşmas

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi ABD (Sivas, Türkiye), tahatuna@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-8622-5635 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 18.08.2023-kabul tarihi: 23.10.2023; DOI: 10.29000/rumelide.1379421]

(a form of folk poetry) to yedekli koşmas (footed poems), demonstrating how this poetic form has been utilized across a wide spectrum. Acrostics not only highlight the functions and aesthetic features of language but also enrich the intellectual and emotional worlds of readers. This form assists ashiks in conveying their intended messages in a unique manner to the readers. Additionally, the utilization of acrostics in various areas of folk culture underscores the extensive societal influence of this poetic form. In conclusion, acrostic poems within the ashik-style poetry tradition emphasize the aesthetic and emotional functions of language, accentuating creativity. This significant literary genre, providing enrichment and meaning for both authors and readers, has been effectively employed across diverse domains of Turkish literature and is expected to continue as an integral part of this tradition in the future.

Keywords: Ashik style poetry, poetry, acrostic

Giriş

Akrostiş, dizelerin baş harflerinin belli bir düzen içinde sıralanarak anlamlı bir kelime veya kelime grubu oluşturulduğu şiir türüdür. Bu şiirler Türk edebiyat tarihi boyunca akrostiş sözcüğü dışında uçlama, uç mısra, tevşih, muvaşşah, istihrac, abecedarius olarak da adlandırılmıştır (Akrostiş, 1977, s. 95; Dilçin, 1983, s. 493; Karataş, 2001, s. 25). Yunanca *akros* (sonunda) ve *stikhos* (dize) sözcüklerinin birleşiminden oluşan bu terim, XVI. yüzyılda Avrupa dillerine geçmiş, dilimize ise Fransızca *acrostiche* sözcüğünden ödünçlenerek aktarılmıştır (Britannica, 1998).

Dünya edebiyatı içerisinde ilk örneklerine Yunan edebiyatında rastlanılan akrostişler daha ziyade aşk konuludur (Akrostiş, 1977, s. 95). Bu şiirler günümüze değin çok çeşitli temalarla karşımıza çıkmış olsa da şiirlerin ağırlıklı olarak aşk ve sevgi konularını ele aldıkları görülmektedir. Akrostiş, edebî açıdan bakıldığında şairin yaratıcılığını sergilediği bir biçim olarak görülmektedir. Şair, şiirini inşa ederken kısıtlı harf dizileri içinde anlamı ve duyguyu ustalıklı ifade ederek gücünü göstermeye çalışır. Bu şiirler, şairin zihinsel ve duygusal çeşitliliğini okuyucuya aktarmanın özgün ve dikkat çekici bir yolunu sunmaktadır. Böylelikle akrostişler, okuyucunun aklında daha derin yer tutarak ve onları metne daha yakından bağlamaktadır. Akrostiş biçiminde yazılmış olan eserler dil oyunlarına dayalı bir yaratıcılık örneği olarak dikkat çekerken aynı zamanda şiire estetik ve ritim gibi unsurlar da katmaktadır.

Akrostişler, Türk edebiyatı içerisinde daha çok Cumhuriyet dönemi Türk şiirinde kullanılmış olup batı edebiyatındaki örneklerine öykünerek kaleme alınmışlardır (Akrostiş, 1977, s. 95). Sezai Karakoç'un *Mona Roza* ve Cahit Sıtkı Tarancı'nın *Akrostiş* adlı şiirleri çağdaş Türk şiiri içerisinde en çok bilinen akrostiş örneklerindedir. Türk şiir tarihine bakıldığında ise Cumhuriyet öncesinde hem klasik Türk şiirinde hem Türk halk şiirinde akrostiş tarzı şiirlerin yazıldığı görülmektedir. Türk edebiyatındaki ilk akrostiş şiiri XV. yüzyıl divan şairlerinden Mihri Hatun yazmıştır (Arslan, 2018, s. 30). Klasik Türk şiirinde muvaşşah, tevşih veya istihrac adlarıyla bilinen bu şiirler üzerine Orhan Kemal Tavukçu, Hakan Yekbaş, Nihat Öztoprak ve Hanife Dilek Batislam kayda değer çalışmalar yapmışlardır (Tavukçu, 2008; Yekbaş, 2012; Öztoprak, 2006; Öztoprak ve Özkat 2021; Batislam, 2021).

Akrostişler, dilin işlevlerinden estetik ve duygusal işlevlere hitap eden bir tarzda kaleme alınmıştır. Aynı zamanda bu şiirler, dilin sanatsal yönünü vurgulayıp ses özelliklerini ön plana çıkarır. Ritmik yapıları ve uyak düzenleri, okuma deneyimini zenginleştirerek akılda kalıcılığı artırır. Antik dönemlerden günümüze uzanan bu tür, çocuk edebiyatından lirik şiire kadar geniş bir yelpazede

varlığını sürdürmüştür. Özellikle çocuk edebiyatında eğitici ve eğlendirici bir araç veya etkinlik olarak kullanılan akrostişler, çocuğun ses farkındalığı, dil bilgisi ve sözcük haznesinin gelişimine katkı sağlar.

Edebiyatta farklı dönemlerde ve sahalarda kendisine yer bulan akrostiş şiirlere, Türk dünyasında da daha ziyade elifname olarak rastlanılmaktadır (Gökçimen, 2010). Türk kültürü içerisinde akrostiş biçimindeki şiirlerin yalnızca kitaplarda kalmadığı, halkbilimsel olarak incelenebilecek pek çok alanda (düğün davetiyesi, taraftar marşı, mezar taşı vb.) halkın bu şiir tekniğinden yararlandığı görülmektedir (Açıköz, 2002).

Ahmet Hamdi Tanpınar, gelenekten uzaklaşarak inşa edilen bir edebiyat ve şiir anlayışını eleştirirken şöyle demektedir: “Köksüz şeyler daima yüzer, daima beyhude yere bir karşı sahil arar. Hâlbuki millî hayat devamdır. Devam ederek değişmek, değişerek devam etmektir” (Tanpınar, 2001, s. 24). Bu bağlamda âşık tarzı şiir anlayışı da şaman, kam, baksı geleneğinden günümüz âşıklık geleneğine kadar biçimsel olarak sayısız şekilde değişmiş, dönüşmüş ama aslından uzaklaşmamıştır. Âşıklar, Türk kültürünün taşıyıcıları olarak çağlar boyunca eserlerini sunarken gerek tür gerekse şekil bakımından çok farklı ürünler ortaya koyagelmüşlerdir. Âşıkların değişimlere ayak uydurarak ürettikleri şiirlerinde kullandıkları farklı bir biçim de akrostişlerdir.

Bu çalışmada âşık tarzı şiir geleneğinde akrostiş biçiminde yazılmış olan şiirler tespit edilmiş ve şiirler yapılarına göre sınıflandırılarak incelenmiştir. Âşık şiirinin özellikle XX. ve XXI. yüzyıllarında üretilmiş olan şiirleri incelemeye tabi tutulmuştur. Âşıklar akrostiş şiirleri oluştururken birtakım usullere başvururlar. Bunlar yapı bakımından farklılıklar gösterir. Tespit edilen şiirler akrostiş biçiminin farklı şekillerde kullanılmasına göre tasnif edilmiş ve aşağıdaki yedi farklı başlıkta çeşitli örneklerle incelenmiştir.

1. Elifname ve alfabe düzeninde şiirler: Gerek klasik Türk şiirinde gerekse Türk halk edebiyatında örneklerine rastladığımız elifnameler, akrostiş başlığı altında değerlendirilebilecek şiirlerdir. Elifnameler alfabedeki harf sırasına göre dizilen mısralarla oluşturulan şiirlerdir. Beyitlerle veya dörtlüklerle inşa edilen bu şiirler kendi içinde biçimsel farklılıklar gösterir ve başlı başına bir kitapta incelenecek kadar çok örneği mevcuttur (Temizkan, 2007).

Gelenekte elifnameler Arap alfabesine göre *elif* harfinden başlayıp *ye* harfinde bitecek şekilde düzenlenir. Aşağıda yer alan Âşık Feryadî'ye (Mustafa Çağırın, 1914-1987, Sivas / Ulaş / Baharözü köyü) ait şiir, bu klasik usulde hazırlanmış, şairname özelliği de gösteren bir elifnamedir.

Âşıklar Destanı

Elif Emrah alamadı Selvi'yi
 Be Bahadır kılıç vurdu kınaman
 Te Teclilî yandı ma'sukam deyi
 Se Sehilî kendin yordu kınaman

Cim Celâlî ma'şukunu bulmadı
Ha Hidayet muradını almadı
Hı Hıdır ağladı bir yol gülmedi
Dal Dertli terk etti yurdu kınaman

Ze Ziyâ ermedi dünyada deme
Re Ruhsatî kavuşmadı Meryem'e
Ze Zühtü boyandı kedere gama
Sin Sümmanî yolun gördü kınaman

Şın Şenlik âşığı zehir öldürdü
Sad Sâdık derdini halka bildirdi
Dat Dadaloğlu göçün kaldırdı
Tı Tâhir Zühre'yi sordu kınaman

Zı Zârî yanardı Esmeye Yârine
Aydın İbretî od koydu serine
Kayın Kuddûsî de döndü pîrine
Fe Ferhat kayayı yardı kınaman

Kaf Kamber'le Arzu birlik gül oldu
Kâf Kerem'le nice dağlar yol oldu
Lem Leylâ'nın için Mecnun del'oldu
Mim Minhâcî bağı durdu kınaman

Nun Niyâzî Hakk'a açtı elini
Vav Veli Sultan'a döndü yolunu
He Hasan sevmezdi dünya malını
Lamelif La'le can verdi kınaman

Ye Yunus şeyhinin gezdi izinde

Üç âşık kavuştu dünya yüzünde

Feryâdî de ağlar Baharözü'nde

Yana yana bulur derdi kınaman (Özen, 1983, s. 59)

Arap alfabesine hâkim olmayan veya yazı dilinde Latin alfabesini kullanan günümüz âşıkları da güncel alfabedeki harf sırasına göre akrostiş oluşturmuşlardır. Âşık Burhanî'nin (Dursun Durdağı, 12 Mart 1937 doğumlu, Kars / Arpaçay / Gedik köyü) günümüz alfabesine göre yazmış olduğu şiir buna bir örnektir.

İbret Var

A llah'ın varlığı her yerde sabit

B unu bilen her insanda ibret var

C ebrail getirdi ayet be ayet

Ç ünkü ayan ol Kuranda ibret var

D ünya nice bir kuvvetle dönüyor

E şsiz yıldızları sanki yanıyor

F ani mülke insanoğlu kanyor

G önül düşün her zamanda ibret var

Ğ affiller gaflette hala yatıyor

H akki bilen doğru alıp satıyor

I ssız sanma kudretiyle tutuyor

İ yi bak ki bu nizamda ibret var

K usursuz olamaz insan dünyada

L akin bazıları gider inada

M ana dolu yerde gökte deryada

N ice dağ taş ve ummanda ibret var

O kadar yaratık kimin eseri

Ö len mümin ise içer Kevser'i

P ak özün gönül olma serseri

R ahmeyle özüne sende ibret var

S en de iyi düşün sen dal derine

Ş aşma yolun kulluk eyle birine

T arihin bilinmez bak kaderine

U lulemir o fermanda ibret var

Ü zülelim ettiğimiz günaha

V arıp döneceğiz yüce dergâha

Y arın cevap veremezsin Allah'a

Z ayf *Dursun* o mekânda ibret var (Zencir, 2018, s. 342-343)

2. Dize başındaki harflerle kişi adı oluşturulan akrostiş şiirler:

a. Arap alfabesi ile akrostiş şiirler: Özellikle Cumhuriyet dönemi öncesi Türk şiirinde akrostişlerin Arap alfabesi kullanılarak inşa edildiği görülmektedir. Şairler, Arap harfleri ile yukarıdan aşağıya okunduğunda bir kişinin adı oluşacak şekilde şiirini kaleme almıştır. Klasik şairlerimizden Mihri Hatun'un, Türk edebiyatındaki ilk akrostiş örneği olan (Amasya, 1460/1461 - 1506) *Kasîde-yi Sultan Ahmed* adlı şiirinde de bu usul kullanılmıştır. Dizelerin ilk harfleri birleştirildiğinde padişahın ve sıfatının ortaya çıktığı görülmektedir (Arslan, 2018, s. 30-31). Âşık tarzı şiir geleneğinde de başta cönkler olmak üzere Arap harfleriyle yazılmış olan şiirlerde bunun örneklerine rastlamak mümkündür.

b. Latin alfabesi ile akrostiş şiirler: Çok sayıda akrostiş şiiri bulunan, günümüz âşıklarından Cefâî'nin (Binali Aydın, 20 Nisan 1958 doğumlu, Sivas / Hasbey köyü) aşağıdaki şiiri Latin alfabesi ile kişi adının oluşturulduğu akrostiş şiirlere örnektir. Âşık Cefâî bu tarz şiirlerinin bir kısmında *Ayten*, *Duygu*, *Fatih*, *Hatice* ve *Nihal* kelimeleri ile akrostiş yapmıştır (Kaya, 2002, s. 54).

Nihal

N asıl methedeyim böyle güzeli

N idası sadası sözü bir güzel

N e olur istesin verem canımı

N e hoştur siması yüzü bir güzel

İ stese arz etsem arzuhalimi

İ ncidip kırmasa gönül dalmı

İ nsanı öldürür endam, çalımı

İ şvesi cilvesi nazı bir güzel

H assas hoşgörölü ince mi ince
H uriye benziyor inan görünce
H ayata dönderir nazar edince
H ümayun bakışlı gözü bir güzel

A llah bir yaratmış sanki bir dahi
A bartmadım gerçek böyle billahi
A şık oldum tanıdıkça vallahi
A dabı ahlakı özü bir güzel

L al olsun *Cefaî* var ise hile
L âkin bulamadım hiçbir vesile
L âkayt olmadım tatlı bir dille
L utfedip arasa bizi bir güzel (Kaya, 2009, 514)

Bu tarzda yazılan en fazla şiir Âşık Furkanî'ye (Turan Yıldırım, 1965 doğumlu, Sivas / Yıldızeli / Tat köyü) aittir. Âşığın bu biçimde kaleme aldığı 13 şiiri vardır. Furkanî'nin akrostiş yaptığı sözler şunlardır: *Aziz Çapaksız Mehmet Aktaş'a, Faruk Bilge Serçe, Furkani* (Toplam 7 dörtlük, her dörtlük bir harf), *Kenan Bilgaç Ozan Tevhidi'ye, Mustafa Zoroğlu'na Öğüt, Namıdeğer Çukur Mustafa Boyraz'a, Necmettin Tecerdi Adım, Rahman ve Rahim olan Allah'ın Adına, Ramazan* (Toplam 7 dörtlük, her dörtlük bir harf), *Rumeysa, Taha Akgül, Turan Yıldırım Âşık Furkani* (Boyraz, 2010; Derleyen: Taha Tuna Kaya).

Rahman

R ahmet ayı geldi, rahmet yağıyor
R amazan ülkeme safa hoş gelmiş
R ızkı olan inek gibi sağıyor
R amazan sanmayın eli boş gelmiş

A çılır cennetin sekiz kapısı
Â lemlere rahmet, onda tapusu
A llah nasip etsin girsin hepisi
A nladım şehitler, göçmen kuş gelmiş

H ayır yapıp bol sadaka vermeli

H ak yoluna servetini sermeli

H asat zamanında çokça dermeli

H abibullah müminlere baş gelmiş

M azlumu, yetimi gözetmek gerek

M abut'tan maksudu tez etmek gerek

M akam-ı Mahmut'tan söz etmek gerek

M uhammet âleme ay, güneş gelmiş

A cıktı midemiz, susadı yürek

A zıcık sabredip dayanmak gerek

A llah rızasına topumuz erek

A yın son deminde Kadir coş gelmiş

N amazı farz kılmış yüce Yaradan

N iyet ettim bende kıldım sıradan

N ifakı fitneyi kaldır aradan

N adan *Furkan*'ye yine cûş gelmiş (Derleyen: Taha Tuna Kaya)

Aynı tarzda şiir ortaya koymuş bir diğer şair ise Dursun Durdağı'dır.

Burhan'la Gülhanım

B u aşkın avası beyim yıllardır yakar canım

U slanmaz dostsun bana sel gibi akar canım

R ahme gelip o vefasız sormaz oldu halimi

H icran okun vurur her dem daima yakar canım

A şk ateşi çok şiddetli yanan pervane bilir

N alâni derdi dilini mihneti cana bilir

L eyli nahar bülbül olan döner gülşene gelir

A şık bülbül feryat etse hulkuma tıkar canım

G üle bülbül âşık olmuş hiç ister mi diken
Ü zgün oldum aşk elinden civan canım dükeni
L afa sığmaz olur beyim bu dertleri çekeni
H asretinden yanar gönül uzaktan bakar canım

A vefasız insaf eyle gel de sor bu halimi
N az eyleme bülbül isen sen de ara gönlünü
I ssız çölde Mecnun gibi gezdim sahra çölünü
M adem *Dursun* Mecnun olmuş dağlara çıkar canım (Zencir, 2018, s. 342)

Akrostiş tekniği, yalnızca Türk halk edebiyatıyla sınırlı kalmamış, özellikle Doğu Anadolu aşıklarından etkilenen Ermeni saz şairlerinin şiirlerinde de bu türe rastlanmıştır. Ermeni âşıklık geleneği temsilcilerinden Aşuğ Eremya Çelebi Kömürçüyan'ın (13 Mayıs 1637 - 15 Temmuz 1695) da bu biçimde ortaya koyduğu şu şiirleri bulunmaktadır: *Krikor Çelebime Selam*, *Eremie Bende*, *Murad Çelebim* (Bayrak, 2005, s. 282-283).

3. Cümle akrostişler: Şiirdeki dizelerin ilk harflerinin birleştirilmesiyle bir cümlenin veya ifadenin oluşturulduğu akrostiş türüdür. Genellikle aşk konusunda kaleme alınan bu tür akrostişlerde gizlenen sözlere “Seni seviyorum.”, “Hatice hayatımsın.”, “Ne olur beni anla.” gibi cümleler örnek olarak verilebilir. Bu hususta Kul Gazi (Abdulgazi Kurt, 1934 – 3 Aralık 2008, Sivas / Şarkışla / Tuzla köyü) ve Sultan Seyyah’a (Ramazan Kabaktepe, Kayseri / Akkışla / Gömürgen) ait birer şiir aşağıda örnek olarak sunulmuştur.

Hatice Hayatımsın

H hayatımdan vazgeçirdi sevdiğim
A ldı aklım dert içirdi sevdiğim
T aktı kanca genç göçürdü sevdiğim
İ mkân görüp istemedi bir beni

C emali bîmisal vurmıştır ani
E limde değildir sevmemek yani
H er şeyden vazgeçtim verdim bu canı
A ğzında dilleri gözü yer beni

Y illardır severim bilmiyor sanki
A şkı yüreğime veriyor yangı
T alebim Mevlâ'dan gele bir an ki
I rak durma gel severim der beni

M uhabbet çoğunun girmiş kanına
S on bir ümit *Kul Gazî*'nin canına
I smarlayıp çağirttır yanına
N azık tenli yâr koynuna kor beni (Sakaoğlu, 1980, s. 118)

Türkmen Elllerinde Yoğurt Bayramı

T ürkmen ellerinde Yoğurt Bayramı
Ü nlüdür yoğurdun şirin Gömürgen
R am olanlar sana çeker mi gamı
K azınır tarihe yerin Gömürgen

M eler anasına hep körpe kuzu
E nginde yüksekte yayılır tozu
N ergis, çiçek açar gelince yazı
E ser seher yeli serin Gömürgen

L ale, sümbül olur yüce dağları
İ çinde yoğurdun tereyağları
Y aralara ilaç gönül bağları
O luyor dostluğun derin Gömürgen

G idince yaylaya kurar çadırı
U sulü, töreyi, bilir hatırı
R ahman'ın emriyle yazar satırı
T erbiye, asalet karın Gömürgen

B ezirgan olunca düştün mü dara
A slın Oğuz'dandır ta nerden nere
Y oğurt sebilindir şu konuklara
R iyakara vermez sırrın Gömürgen

Â şık ozan gelsin vursun teline
M analı sözüne tatlı diline
I rmaklar karışsın sevgi seline
N amerde gitmez ki varın Gömürgen

A k kara koyundan sağılır sütler
H azırlanmış kova kova yoğurtlar
O tağa toplanmış nice yiğitler
Ş u koca cihanda erin Gömürgen

G elsin gönüllere tahtı kuranlar
E debi, erkanı iyi bilenler
L ehçede lisanda sevgi bulanlar
D ursun yüce dağda karın Gömürgen

İ çimizde olan baylar bayanlar
N açız *Sultan Seyyah* sizi selamlar
İ bret harmanında darda kalanlar
Z alimler her zaman sorun Gömürgen (Gomurgenli, 16.03.2023)

Aşağıdaki Mestî'ye (Sezer Aslan, 1992 doğumlu, Ankara) ait olan akrostiş şiir ise aynı zamanda muamma olarak kaleme alınmıştır. Her dörtlükteki baş harfler yan yana dizildiğinde şiir boyunca sorular eşliğinde ifade edilen muamma çözümlenerek "Adı Aşk" cevabı ortaya çıkmaktadır.

Adı Ne Dersin

A dımı sorarım divane halin
A dımı bildirmez adı ne dersin
A slımı ararım divane halin
A ğlatır güldürmez adı ne dersin

Adres
RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714
e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Address
RumeliDE Journal of Language and Literature Studies
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - ISTANBUL / TURKEY 34714
e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

D ünya etrafında dönüyor onun
D ertilerde narı yanıyor onun
D iller hep adını anıyor onun
D üşeni kaldırmaz adı ne dersin

I şık saçan nice canın yüzünde
I şık mı bırakmış gülen gözünde
I srarla yalvarsan her bir sözünde
I raktır aldırılmaz adı ne dersin

A şlı astarı ne bunun kim söyler
A rdına düştü mü yakalar paylar
A b-ı hayat uman boş umut eyler
A ldadır doldurmaz adı ne dersin

Ş ekli yok şemali yoktur görünmez
Ş aşkın dolandırır bir dem yerinmez
Ş ansı olan varsa ölür sürünmez
Ş ifasın buldurmaz adı ne dersin

K albine girince *Mestî* mest oldu
K aderin cevrenden payını aldı
K açamadı er geç ummana daldı
K ıştırır öldürmez adı ne dersin (Taha Tuna Kaya Arşivi)

Bilge Doğan'ın (1989 doğumlu, Sivas / Merkez) aşağıda verilen şiiri ise akrostiş tekniğinin çok farklı şekilde uygulanmasıyla dikkat çekmektedir. Doğan, her dizinin başındaki sırasıyla birer harfi (birinci dizinin birinci harfi, ikinci dizinin ikinci harfi gibi) birleştirerek "Camı Çıkmaz Seven Kalbin" cümlesini şiirine gizlemiştir.

Camı Çıkmaz Seven Kalbin

Camı çıkmaz seven kalbin aklımda
Daldım o günlere gözümü aldı
Dondurmuşum camı yaşar saklımda
Yılı devirdikçe mazide kaldı

Çıktım çıkmaz yoldan savuştum sana
Sırılıklam aşkım akıyor kana
Sakla kollarında dermansın cana
Tutma gözyaşını salıver yana
Birtanem sıkıca sarılsan bana
Sığmaz duygularım kendini saldı

Sevgilim alnımdan silinmez yazı
Serince eserdi yüzüme bazı
Çevirirdi seven gönlüme hazı
Nefesim elimde çalıyor sazı
Salınan teline vurdukça daldı

Kanadım açıldı uçuyor yelde
Savruldum bir yere bulunmaz belde
Kaldım tek başıma yaşlarım selde
Sal beni ızdırıp kalbin ip telde
Halsiz bedenime çare yok elde
Benden yarenimi topraklar çaldı (Doğın, 2023, s. 83)

4. İlk hece akrostişi: şiirde yer alan her bir kelimenin genellikle ilk hecesindeki harflerle anlamlı bir ifade oluşturma esasına dayalı akrostiş türüdür. Aşağıdaki örnekte Âşık Mestî şiirdeki her kelimenin ikinci harfleri ile *Sözcüklere sığmıyorsun sevdiğim / Hangi lisan anlatacak sevgimi* sözünü oluşturulmuştur.

Esirindir gönlüm özlemin **acı**
Gülüşün aklımı almış deliyim
İradem benliğim istemez **hıncı**
Eğer emrin kıysa aymam **doluyum**

Ar istemem duy **en** istediğim **sen**
Evim **adın** diler ağlarım **bitsen**
İmrenir **ahıyla** **yadlar** **inlerken**
Ağat **bile** olsa **bir is** çalıyım

İndirme kaşını ansız, ölüürüm

Nara attın, sanma öce dalarım

Okunla istersen *Mesti*'n avlarım

Egenin dilberi umar dileyim (Küçük ve Yıldız, 2022, s. 36)

5. Akrostiş hükümlü koşma: Her dörtlükte veya bentte dize başı kelimeleriyle bir hüküm oluşturularak vücuda getirilir. Âşıklık geleneği içerisinde bu biçimde söylenen ilk örnek Âşık Daimî (İsmail Aydın, 1932 - 17 Nisan 1983, Erzincan / Çayırılı,) tarafından ortaya koyulmuştur. Daimî'nin şiirinde asıl metin, dörtleme tarzında olup her dörtlükte dize başlarındaki sözcükler birleştirilip beşinci dize şeklinde eklenerek yedekli bir koşma meydana getirilmiştir.

Olur

Elvanı yârine şan veren güzel

Terk eyler yadları yâr diye gezer

Terki zâr âşıklar canından bezer

Olur mecnun gibi sahrayı gezer

(Elvanı terk eyler terk-i zâr olur)

Saklamaz âşıklar sırrını yârdan

Aşkını alamaz bülbül de zârdan

Aşikâr eylerim manayı sırdan

Olur güle hayran bülbül bahardan

(Saklamaz aşkını aşikâr olur)

Güzelin kameti servi dal gibi

Âşığa sohbeti tatlı bal gibi

Zülfü yârim turnadaki tel gibi

Dâr olur sanmayın başka dâr gibi

(Güzelin âşığa zülfü dâr olur)

Gider nazlı yârim gözler kan ağlar

Onun hasretiyle tende can ağlar

Ömrü viran olur âşikan ağlar

Tarumar olur da her zaman ağlar

(Gider onun ömrü tarumar olur)

Daimî'nin hali yâre bilinse

Derdi hasretine derman bulunsa

Sad-hezar tabiple cerrah gelinse

Olur ya herkeste bir dert bulunsa

(*Daimî*'nin derdi sad-hezar olur) (Orhan, 1999, s. 216)

Âşık Daimî ile aynı tarzda Arguvanlı Basirî'nin (Hasan Basri Kılıç, 1961 doğumlu, Malatya / Arguvan / Karahüyük köyü,) de hem dörtleme hem de akrostiş hükümlü bir şiiri vardır. Dize başındaki kelimelerle oluşturulan hüküm cümlesi, aynı zamanda yedekli dize yani 5. dize olarak tasarlanmış ve böylelikle yedekli koşma vücuda getirilmiştir.

Aşkın ataşıyla düştük bu yola

Ruhu bu diyarda verdik bir sele

Gönüle mihmanız türküyüz dile

Uğrar mı bir seher vakti bu ele

(Aşkın ruhu gönüle uğrar mı)

Vermiş bir sevdayı bu dertli başa

Ah-ı feryad ile eyler telaşa

Nalan olup döker bulanır yaşa

Ağlar mı bülbüller bu acı işe

(Vermiş ah-ı feryad nalan ağlar mı)

Aşka düşmeyende hiç gül açar mı

Niyet eden niyetinden geçer mi

Arı olan balsız suyu içer mi

Viğlar mı daldan dala uçar mı

(Aşka niyet arı viğlar mı)

Umutsuz olunmaz yoktan ileri

Gönül yâr ister mi yekten ileri

Reğinde güzellik Hak'tan ileri

Ağ var mı alında aktan ileri

(Umutsuz gönül yâ reğinde ağ var mı)

Basirî gam etme bu kadar yeter
Gönlüne bağlanmış bir bülbül öter
Beni Mecnun etti Mecnun'dan beter
Bağlar mı dağlar mı tütünüm tüter

(*Basirî* gönlüne beni bağlar mı) (Ozanlar Birliği, 2005, s. 40-41)

Âşık Bindebir'in (Yüksel Kılıç, 12.05.1960 doğumlu, Tokat / Artova) de akrostiş hükümlü bir koşması mevcuttur:

Düşer
Sevenlerin yüreğinde yağ olmaz
Gönlü engin olur yüce dağ olmaz
Sevdadan sararır yeşil bağ olmaz
Geçer sevdasından figana düşer
(Sevenlerin gönlü sevdadan geçer)

Bazen gerçek görür bazen de hayal
Bazen Mecnun olur değişmez bu hâl
Hülyadan ayrılır yok olur cemal
Geçer hülyasından cihana düşer
(Bazen gerçek bazen hülyadan geçer)

Gerçeği söylemek âşiğa haktır
Görmeyen gözlere Hak çok uzaktır
Rüyadan aymazsa büyük tuzaktır
Geçer rüyasından irfana düşer
(Gerçeği görmeyen rüyadan geçer)

Gerçek âşık belli olur hâlimden
Yürür Hak yolunda, dönmez yolundan
Deryadan bir damla düşse dilinden
Geçer deryaları ummana düşer
(Gerçek âşık yürür deryadan geçer)

Bindebir mazluma sadık yâr olur
Bakarsın bu yüzden tarumar olur
Dünyadan geçer belki dâr olur
Geçer dünyasından divana düşer

(*Bindebir* bakarsın dünyadan geçer) (Kaya, 2020a, s. 156-161)

Âşık edebiyatında en fazla akrostiş şiir yazan şair Kısaslı Sefaî'dir. Âşık Sefaî (Mehmet Acet, 1954 doğumlu, Şanlıurfa/ Kısas) 60'tan fazla şiirini akrostiş biçiminde kaleme almış ve *Köşe-i Bent* adını verdiği kitabında yayınlamıştır. Sefaî'nin akrostiş hükümlü şiirleri şekil yönünden çeşitlilik gösterir. Bunlar şöyle sıralanabilir: Dörtlükler, Sekiz Heceli Koşma Tarzında Akrostişler, On Bir Heceli Koşma Tarzında Akrostişler, Yedekli Dörtleme Tarzında Akrostişler, Sicilleme Tarzında Akrostişler. Âşık Sefaî'nin akrostiş biçimindeki şiirleri ve genel değerlendirmeleri Kaya ve Acet'in çalışmalarında mevcut olup bu incelemede kendisinden yalnızca bir örnek verilecektir (Kaya, 2020b, s. 30-43; Acet, 2021).

Yedi Ulu Ozan

O Seyyid Nesimî dara çekildi

Nesimî nin sözü zara çekildi

Darda vücudundan deri söküldü

Çekildi bir taraf seyir etti ona

Şah Hatayî Şah-ı Merdan evlâdı

Hatayî nin Safevidir devleti

Şah-ı Merdan Ali'dendir hikmeti

Evlâdı pir niyazım var sultana

Fuzulî'nin ateş sönmez özünden

Ateş yanar Kerbelâ'nın közünden

Sönmez acı yaş dökülür gözünden

Özünden ah çekti hep yana yana

Yeminî'nin dili Ali'yi söyler

Dili her dem Kur'an Şah'ı meth eyler

Ali'yi bilmeyen nebiyi n'eyler

Söyler Kelamullah sığmaz cihana

Viranî'nin dili viran otağı

Dili bülbül mekamdır dost bağı

Viran gönüllerde yanar چراغı

Otağı nda sabır eyler Süphan'a

Pir Sultan'dır yedi ulu biridir**Yedisinin** piri Bektaş-ı Veli'dir**Ulu** divan vardır mahşer yeridir**Biridir** gül attı zar etti cana**Kul Himmet'in hikmet dolu sözleri****Hikmet** inden mahrum koyma bizleri**Dolu** gönüllerde çoktur izleri**Sözleri** Şah ile Şah-ı Merdan'a**Yedi Ulu Ozan yedi Yedullah****Ulu** söz *Sefâi* Pir'e eyvallah**Ozan** ın sözünde var Kelamullah**Yedullah** ayetin okur insana (Kaya, 2020b, s. 34-35)

6. Akrostiş ayaklı koşma: Koşmanın ayağını oluşturan kafiyeli kelimelerin akrostiş oluşturması esasına uygun olarak vücuda getirilen şiirlerdir. Bindebir mahlasını kullanan Yüksel Kılıç'ın aşağıda örnek olarak verilen şiiri bu tarzda yazılmış 8 heceli bir koşmadır. Âşık Bindebir şiiri boyunca ayağın geçtiği sözcüklerin baş harflerini alfabetik olarak sıralamıştır. Ayrıca Nurettin Ozanoğlu'nun da "Edebin kısası ar dedi bana" ayağı ile başlayan 59 dörtlük hacminde aynı tarzda bir şiiri bulunmaktadır.

Var

Ne anladın şu dünyadan

"Sarardık da solduk" desen

Sanki mutlu anın mı var

"Biz belayı bulduk" desen

Geçti ömür gitti giden

"Sefaletten öldük" desen derler

Daha yaşta binin mi var

"Daha canın mı var

Hor görülür, yerilirsin

Ne holdingin ne şirketin

Hep çalışır, yorulursun

Nerde senin etiketin

Koyun gibi sürülürsün

Sırtında yok bir ceketin

Boynunda bir çanın mı var

Bacağında donun mu var

Sen hep üret beyler yerler

Aklın yetmez, zordur

"Biraz daha çalış" derler

İşin onun için ağrır başın

Nerden tanır da bilirler

Avrat yapar saç tıraşın

Kulağında enin mi var

Sanki jöle fönün mü var

Siyasiler görmez seni	Ne alıp ne satıyorsun
Seçim geçti sormaz seni	Kaderine çatıyorsun
Korkma kimse vurmaz seni	Ahırlarda yatıyorsun
Para eden gönün mü var	Sarayların hanın mı var
Her aybaşı gelir zam'ın	Dul kadından buldun eşi
Artar derdin artar gamın	Her gün yersin bulgur aş
Yıkılırsa toprak damın	Vitaminsiz döktün dişi
Ne yaparsın inin mi var	Damarında kanın mı var
Beyler neler yedi, duysan	Nere varır senin hâlin
Aç kalmazdın sende soysan	Bükülmüş genç yaşta belin
Ayakkabın yoktur giysen	Karanlıktır istikbalin
Ayağında nalın mı var	Bir aydınlık önün mü var
Ekmeğin yok aşın yoktur	Hoplar durur popçu musun
Bir dikili taşın yoktur	Trilyonluk topçu musun
Sigortan yok işin yoktur	Esrarcı mı hapçı mısın
Geleceğin sonun mu var	Bir şöhretin şanın mı var
Ayağında yarıkların	Tüter durur tezek odun
Sargıların sarıkların	“Bugün börek pişir” dedin
Benzerisin morukların	Nasıl etsin şimdi kadın
Kardan beyaz tenin mi var	Bir torbacık unun mu var
Yaya gitsen bitmez yollar	Hüso Emmi kızma bana
Kayalara n'etsin yeller	Tükenirsin yana yana
Ne tanısn seni eller	<i>Bindebir</i> de benzer sana
Sanki namın ünün mü var	Benden farklı yanın mı var (Kaya, 2020a, s. 100-101)

7. Dize başında ve sonunda akrostiş: Âşık tarzı şiir geleneğinde akrostiş şiirin hem dize başında hem dize sonlarında gerçekleştirilmesiyle oluşturulan başka bir şekli daha vardır. Aşağıda verilen örnek Zaralı Halil Topçu'ya (1965 doğumlu, Sivas / Zara / Ütük köyü) aittir. Şiir, dörtleme, akrostiş ve baş kafiye - son kafiye olmak üzere teknik yönden üç farklı özelliğe sahiptir. Bu tip şiirlere Azerbaycan âşıklık geleneğinde “Evvel-Ahir Koşma” adıyla rastlanmaktadır (Kaya, 2020a, s. 429).

Kaya Çiçekleri

Kültür deryasında çekilen kürek

Kaya Çiçekleri sevdalı yürek

Kerem-i Mevlâ'nın takdiri gerek

Kayalarda dahi verir överek

Adres
RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714
e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Address
RumeliDE Journal of Language and Literature Studies
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - ISTANBUL / TURKEY 34714
e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Ayşe Benek, Doğan, can Uğur Kaya

Adınız nam salsın güneşe aya

Atfeder lutfunuz edeple haya

Ab-ı hayat değsin böyle bir soya

Yazdınız bir ömür dillere kolay

Yorgun geçen günler yıllara kolay

Yürekteki sevda ellere kolay

Yanan külü sermek yerlere kolay

Akıp giden yıllar şahit zamana

Aşkın yolu maruz sise dumana

Âşık meyledince yüce Rahman'a

Ah çekerse dağlar gelir imana

Çar-naçar bu âlem emrine muhtaç

Çayır çimen olur her karşı yamaç

Çiçekler kayanın başında bir taç

Çeşit çeşit derde oldular ilaç

İlmin kaidesi her dem ileri

İnsanlığa rehber Adam'den beri

İlim ile amel Mevlâ'nın emri

İfade edeyim alın haberi

Çeşme etekleri olur mu kıraç

Çevreni seyredip gözünü bir aç

Çürük beyinlere n'eylesin Miraç

Çağırdı habib'i eyledi sertaç

Evlâdın akrabân gurbet ellerde

Elvan elvan açar gonca güllerde

Edepli haliniz destan dillerde

Eminim ününüz yaşar illerde

Kâinata meftun bendeki merak

Koy ver nefsi Hakk'ın emrine bırak

Kapınızda olsam bir ömür çırak

Kadir Mevlâ'm sizden etmesin ırak

Lale sümbül açsın bağınız al al

Lakin aşk bağınız görmesin zeval

Leyla değil miydi Mecnun'a hayal

Lâhut-i âlemde bulunuz mahal

El açmışım çiçekleri verene

Emrine can kurban lâıyk görene

Ezelden beridir süstür evrene

Esir oldum bu bağları derene

Renk renk açar tane tane sayılır

Rüzgâr eser kokuları yayılır

Rüyalarda gören bile bayılır

Ruhlar elbet gıda alır ayılır

İnledikçe çağlar gözümün seli

İçim kan ağlıyor del'oldum deli

İmdadıma yetiş Yâ Hızır Veli

İrşad eyle gel bu *Âşık Halil'i* (Kaya, 2010, s. 110-111)

8. Dize sonundaki sözcüklerde akrostiş: Akrostiş, Türk şiirinde genellikle dize başlarındaki harflerle veya sözcüklerle anlamlı bir söz grubu oluşturulmasına dayansa da bunun tam tersi şeklinde dize sonlarındaki harflerin kullanılmasıyla da meydana getirilen akrostiş şiirler görülmektedir. Dize sonlarındaki harfler yukarıdan aşağı doğru birleştirildiğinde bir sözcük, sözcük grubu, rumuz veya ibare ortaya çıkmaktadır. Bu tarzda söylenmiş olan akrostiş şiire örnek, Ermeni âşıklık geleneğinin önemli

temsilcilerinden Aşuğ Eremya Çelebi'ye aittir. Eremya Çelebi'nin aşağıda yer alan şiirinde, dize sonlarındaki harflerin birleştirilmesiyle "Niaz eder kelam." Sözü'nün ortaya çıktığı görülmektedir. Aşuğ Eremya Çelebi Kömürçian'ın dize sonlarındaki harflerle inşa ettiği ve "Abri Çelebie" sözlerinin olduğu bir akrostiş şiiri daha bulunmaktadır (Bayrak, 2005, s. 281).

Ey varum ömrümün tahtına sultan

Olur Leyli Mecnun hüsnüne bakan

Rabb'inin bun tabiyet muhabbeti

Ol eşhe yarattı cümle cihani

El u âlem halk oldu bir emrila

Heyat u memat muhtaç ihsanına

Muamer ki oldu Hakdan aslımız

Beyan ider nefesullah kitabımız

İm brader u izzetli efendime

Eşkine olmuşudum dayim teşne

Ana sebep gedalıktır ki eder yad

Sultanzade ise de görünmez bir zad

Yemi u kavim kardeş dahi akrabe

Bay içinde nebedir yahud maskare

Gine de hem olsa kâni cevahir

Bakılmaz yüzüne zira ki fakir

Yazdığım bu muhabbet ey zihni pak

Ruhime Tumacana ruyum bihak

Dua ile namem sana selam ile

Zihi izzet çelebim u sultanım

Arzen azim methin olub vallah megel

Kabul eyle bu nadirim beyti sehel

Esradetli veresin hem emanet senam sana

Ki veresin Nancizade bay Krikor'a

Nani kerim niymet kadrin v'ihsan kayım

Size bedir dedi Haktan ola dayım (Bayrak 2005: 279-280)

Sonuç

Türk edebiyatının önemli bileşenlerinden biri olan Âşık tarzı şiir geleneği, günümüzde değişerek ve dönüşerek halk kültürünün canlı bir temsilcisi ve taşıyıcı olarak yaşamını sürdürmektedir. Akrostiş şiirler bu geleneğin içinde, dil oyunlarıyla şiirin derin anlamının bir araya getirildiği özel bir yere sahiptir. Âşıklık geleneğinde şiirler genellikle saz eşliğinde söylenmektedir. Buna karşılık akrostişle gizlenmiş sözcüklerin veya ifadelerin dinleyerek tespit edilmesi oldukça güç olduğundan bu şiirlerin meydana getirilişinde geleneğin dışına çıkılarak sadece yazılı olarak üretildiği görülmektedir. Aynı sebepten ötürü akrostiş şiirlerin âşıklık geleneğinin önemli parçalarından olan irticalen söyleyişe de uymadığı söylenebilir.

Âşık tarzı şiirlerde akrostiş biçimi, şairlerin kendilerini ifade etme ve duygusal zenginlikleri okuyucuya farklı ve dikkat çekici bir teknikle iletebilme amacıyla kullanılır. Bu biçim, şairin dilin sınırlılığına meydan okuyarak harf dizileri içinde anlamı ve duyguyu ustalıkla ifade etmesini sağlar. Bu yolla, âşıklar hem dili ustalıkla kullanma becerilerini sergilerken hem de mesajlarını okuyucuya daha özgün bir şekilde ulaştırmaktadır. Akrostiş şiirler, bir taraftan kısıtlı harf kullanımı imkânları içinde anlamı ve duyguyu yaratıcı bir şekilde ifade ederken diğer taraftan metne estetik ve ritmik bir boyut kazandırır. Bu özgün aktarım ve estetik öğeler, âşıkların ifade etmek ve vurgulamak istedikleri mesajları okuyucunun daha etkin bir şekilde anlamasına, şiire daha fazla dikkat ve ilgi göstermesine olanak tanımaktadır.

Âşık tarzı şiir geleneğinde akrostiş tarzı, tespit edilen şiirler değerlendirildiğinde yedi farklı başlıkta incelenebilir. Bunlar sırasıyla şunlardır: elifname ve alfabe düzeninde şiirler, dize başındaki harflerle kişi adı oluşturulan akrostiş şiirler, cümle akrostişler, ilk hece akrostişi, akrostiş hükümlü koşma, akrostiş ayaklı koşma, dize başında ve sonunda akrostiş, dize sonundaki sözcüklerde akrostiş. Elifname ve alfabe düzeninde yazılan şiirlerde harfler alfabetik sıraya göre dizilerek anlam oluştururken, cümle akrostişlerinde anlamlı cümleler ve ifadeler yaratılır. Akrostiş hükümlü koşmalar ve ayaklı koşmalar ise koşma türündeki şiirlerin akrostiş biçimine uyarlanmış örnekleridir. Bu çeşitlilik, âşıkların yaratıcılığını daha da zenginleştirir ve farklı temaların farklı biçimlerde işlenmesine imkân sağlar.

Âşık edebiyatı içerisinde, 60 tane şiirle, akrostiş biçiminde en çok şiir üretmiş olan şair Kısaslı Âşık Sefaî'dir. Sefaî'nin şiirleri arasında çok farklı teknikle uygulanmış akrostiş örnekleri bulunmaktadır. Şekil bakımından âşık edebiyatında en çok kullanılan akrostiş uygulaması ise elifnamelerdir. Tespit edilmesinin kolaylığından ötürü bu tarzda yazılmış çok fazla şiir örneği mevcuttur. Akrostiş uygulaması

sadece Türk halk edebiyatı içinde kalmayıp özellikle Doğu Anadolu âşıklarına öykünerek şiirler ortaya koymuş olan Ermeni aşuklarında da görülmektedir. Akrostiş biçiminin âşıklık geleneği içinde varlığını sürdürüyor olması, farklı alanlarda da kullanılmasına olanak sağlamaktadır. Günümüzde akrostiş tekniği, düğün davetiyelerinden taraftar marşlarına, mezar taşlarından reklam metinlerine kadar halkbilimini ilgilendiren pek çok alanda kullanılmaktadır. Bu duruma göre akrostiş tarzı söyleyişin sadece edebiyatın değil, halk kültürünün bir parçası olarak da varlığını sürdürdüğü söylenebilir.

Kaynakça

- Acet, M. (2021). *Köşe-i Bend: Şiirler*. Ankara: Kültür Ajans Yayınları.
- Açıköz, N. (2002). Muğla'da Eski Yazı Akrostişli Bir Mezar Taşı. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (8).
- Akrostiş. *Türk dili ve edebiyatı ansiklopedisi: Devirler/ isimler/ eserler/ terimler*, C. 4. (1977). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Arslan, M. (2018). *Mihri Hâtun Dîvânı*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Batıslam, H. D. (2021). Lisân-ı Pepegî (Kekeme Dili) ile Yazılmış Bir Elifnâme Örneği. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature, Prof. Dr. İ. Çetin Derdiyok Armağan Sayısı*, 964-976.
- Bayrak, M. (2005). *Alevî-Bektaşî Edebiyatında Ermeni Âşıkları (Aşuğlar)*. Öz-Ge Yayınları, Ankara.
- Boyras, Ş. (2010). *Furkanî'nin Şiir Evreni Bağlamında Bir Monografi Denemesi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Britannica, T. Editors of Encyclopaedia (1998, July 20). *acrostic*. *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/art/acrostic>
- Doğan, B. (2023). *Kabuğundan Saçılan İnciler*. Sivas: Vilayet Kitabevi.
- Dilçin, C. (1983). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gökçimen, A. (2010). Türkmen Edebiyatında Elifname. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 17 (43), 105-120.
- <https://gomurgenli.tr.gg/RAMAZAN-KABAKTEPE-h-DEN-%26%23350%3B%26%23304%3B%26%23304%3BR.htm> (Erişim tarihi: 16.03.2023)
- Karataş, T. (2001). *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Perşembe Kitapları.
- Kaya, D. (2002). Sivashlı Cefâî'nin Baş Kafiye Şiirleri. *Millî Folklor*, 14 (54), 107-110.
- Kaya, D. (2009). *Sivas Halk Şairleri I*. Sivas: Sivas Valiliği Yayınları.
- Kaya, D. (2010). *Kaya Çiçekleri*. İstanbul: Vilâyet Yayınları.
- Kaya, D. (2020a). *Türk Dünyası Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Kavramları ve Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kaya, D. (2020b). Kısaslı Âşık Sefâî'nin Akrostiş Hükümlü Şiirleri. *Bilimsel Eksen*, (30), 30-43.
- Küçük, A. ve Yıldız, İ. (2022). *Kalırsa Söz Kalır / Sezer Aslan (Âşık Mestî): Hayatı-Sanatı-Eserleri*. Çanakkale: Paradigma Yayınları.
- Orhan, Y. A. (1999). *Âşık Daimî Hayatı ve Eserleri*. İstanbul: Can Yayınları.
- Ozanlar Birliği Kültür Derneği Şiir Antolojisi*. (2005). Ankara.
- Özen, K. (1983). *Güldâne*. Sivas.
- Öztoprak, N. & Özkat, M. (2021). Hâfız Cemâlî'nin "Silsile-nâme-i Tarikat-ı Aliyye-i Uşşâkî" Adlı Muvaşşah Manzumesi. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 26 (26), 448-490.

- Öztoprak, N. (2006). Bursalı Feyzi Efendi'nin Elifnameleri. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 35 (35), 135-167.
- Sakaoğlu, S. (1980). *Sarıçiçek-Sivash Âşık Kul Gazi*. Erzurum: Ticaret Matbaası.
- Tanpınar, A. H. (2001). *Yahya Kemal*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Tavukçu, O. K. (2008). Muvaşşah (Akrostiş). *Kültür Tarihimize Gizli Diller ve Őifreler*, ed. Emine Gürsoy Naskali – Erdal Őahin, 220-235. İstanbul: Picus Yayınevi.
- Temizkan, M. (2007). *Türk Edebiyatında Harf Şiirleri ve Elif-nâmeler*. İzmir: Külcüoğlu Kültür Merkezi Yayınları.
- Yekbaş, H. (2012). Divân Őairinin Sessiz ve Gizli Anlatımı: Muvaşşah. *Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7 (3), 2649-2700.
- Zencir, A. (2018). *Âşık Dursun Burhani'nin Őiirlerindeki Söz Varlığı*. İstanbul. (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi).